

Ужгородський професійний ліцей

Курс лекцій

з предмета

“Бухгалтерський облік”

Професія – Обліковець з реєстрації бухгалтерських даних

Код – 4121

Кваліфікація – Обліковець з реєстрації бухгалтерських даних

Ужгород 2011 р.

Бухгалтерський облік. Курс лекцій. Ужгородський професійний ліцей. – Ужгород, 2011 р. – С. 417.

У даному курсі лекцій викладено теоретичні основи бухгалтерського обліку з урахуванням особливостей сучасних перетворень в економіці України та відповідно до вимог Національних стандартів і податкового кодексу

Лекції розроблені для учнів ПТНЗ на основі типової навчальної програми з Держстандартів ПТО з професії обліковець (реєстрація бухгалтерських даних).

Розробник:

Куберка Еріка Василівна – викладач спецдисциплін з професії обліковець з реєстрації бухгалтерських даних.

Рецензент :

Даньків Йосип Якимович – завідувач кафедри обліку та аудиту ДВНЗ Ужгородського національного університету, кандидат економічних наук, професор

Розглянуто на засіданні методичної комісії ОКН, ОКВ, обліковців, секретарів керівника.

Протокол № 6 від 03.03.11 р.

Схвалено

Навчально-методичною радою НМЦ ПТО у Закарпатській області
«27» квітня 2011 року, протокол № 2

Зміст

	Тема I Бухгалтерський облік, його сутність і основи організації.	
§	1	Поняття бухгалтерського обліку . Види обліку . Облікові вимірники. 7
§	2	Види підприємств відповідно до форм власності, на яких здійснюється бухгалтерський облік 8
§	3	Завдання бухгалтерського обліку . Принципи бухгалтерського обліку. Вимоги до бухгалтерського 10
		Завдання для самоконтролю 12
	Тема II Предмет і метод бухгалтерського обліку	
§	4	Предмет бухгалтерського обліку 14
§	5	Господарські засоби по джерелам утворення 15
§	6	Класифікація зобов'язань 18
§	7	Господарські засоби за складом і розміщенням 19
§	8	Елементи методу бухгалтерського обліку 20
§	9	Калькуляція як елементи методу бухгалтерського обліку 22
		Завдання для самоконтролю 24
		Додатки 27
	Тема III Бухгалтерський баланс	
§	10	Поняття "бухгалтерський баланс" 29
§	11	Побудова балансу 30
§	12	Актив і пасив балансу 31
§	13	Значення балансу 35
§	14	Зміни в балансі, викликані господарськими операціями. 36
§	15	Типи операцій 37
§	16	Типи змін в балансі під впливом господарських операцій 40
		Завдання для самоконтролю 42
	Тема IV Рахунки бухгалтерського обліку і подвійний запис	
§	17	Поняття про рахунки бухгалтерського обліку 48
§	18	Побудова рахунків 49
§	19	Види рахунків 50
§	20	Взаємозв'язок рахунків з балансом. 51
§	21	Подвійний запис на рахунках 53
§	22	Кореспонденція рахунків форма взаємозв'язку між рахунками 55
§	23	Бухгалтерські записи – прості і складні 56
§	24	Хронологічний і систематичний записи господарських операцій 57
§	25	Рахунки синтетичного і аналітичного обліку 58
§	26	Оборотні відомості за синтетичними і аналітичними рахунками 60
		Завдання для самоконтролю 64
	Тема V План рахунків бухгалтерського обліку	
§	27	Поняття «план рахунків» бухгалтерського обліку 67
§	28	Необоротні активи 69
§	29	Клас 2. Запаси 72
§	30	Клас 3. Кошти, розрахунки та інші активи 75
§	31	Клас 4. Власний капітал та забезпечення зобов'язань 78
§	32	Клас 5. Довгострокові зобов'язання 81
§	33	Клас 6. Поточні зобов'язання . Клас 7. Доходи і результати діяльності 82
§	34	Клас 8. Витрати за елементами 88
§	35	Клас 9. Витрати діяльності . Клас 0. Позабалансові рахунки 90
§	36	Класифікація рахунків за призначенням та структурою. Класифікація бухгалтерських рахунків за економічним змістом 95
		Завдання для самоконтролю 102
	Тема VI Первинне спостереження , документація та інвентаризація.	
§	37	Поняття про документи. Значення документів 105

§	38	Класифікація документів.	106
§	39	Реквізити документів	109
§	40	Вимоги, які пред'являються до первинної документації	110
§	41	Бухгалтерська обробка документів	111
§	42	Документообіг та його організація.	113
§	43	Зберігання документів	115
§	44	Інвентаризація як метод бухгалтерського обліку	119
§	45	Інвентаризація основних засобів.	121
§	46	Інвентаризація нематеріальних активів.	122
§	47	Інвентаризація запасів	125
§	48	Інвентаризація каси та інших грошових документів	128
		Завдання для самоконтролю	129
		Тема VII Форми бухгалтерського обліку	
§	49	Форми ведення бухгалтерського обліку	131
§	50	Меморіально-ордерна форма обліку	132
§	51	Форма бухгалтерського обліку Журнал-головна	135
§	52	Журнально-ордерна форма бухгалтерського обліку	137
§	53	Спрощена форма бухгалтерського обліку	143
§	54	Механізовані й автоматизовані форми ведення бухгалтерського обліку	145
§	55	Особливості автоматизованої системи	147
§	56	Особливості комп'ютерної обробки даних у бухгалтерських інформаційних системах.	148
§	57	Автоматизована система «ІС-Бухгалтерія».	149
§	58	Автоматизовані системи в Україні	151
§	59	Виправлення помилок у первинних документах та облікових регістрах	152
§	60	Облікові регістри, їх види	155
§	61	Форми облікових регістрів	157
§	62	Класифікація облікових регістрів	159
		Завдання для самоконтролю	160
		Тема VIII Облік грошових коштів	
§	63	Облік грошових коштів у касі підприємства	165
§	64	Документальне оформлення касових операцій	168
§	65	Порядок відкриття рахунків в установах банків	173
§	66	Документальне оформлення розрахункових операцій	177
§	67	Облік руху грошових коштів на рахунках у банку	180
		Завдання для самоконтролю	183
		Тема IX Облік розрахункових операцій	
§	68	Форми безготівкових розрахунків та їх характеристика	186
§	69	Розрахунки з використанням акредитивів	189
§	70	Розрахунки в порядку планових платежів	191
§	71	Облік розрахунків з постачальниками та підрядчиками	193
§	72	Розрахунки з покупцями та замовниками	195
§	73	Облік розрахунків з підзвітними особами	196
§	74	Розрахунки з різними дебіторами	197
§	75	Облік розрахунків з оплати праці	199
§	76	Поточні зобов'язання за розрахунками з оплати праці	201
§	77	Облік використання робочого часу	204
§	78	Облік виробітку	206
§	79	Оплата роботи в надурочний час	207
§	80	Період, за яким обчислюється середня заробітна плата	207
§	81	Виплати, що включаються до розрахунку середньої заробітної плати	208
§	82	Нарахування заробітної плати.	210

§	83	Понаднормові роботи	213
§	84	Порядок нарахування відпускних	214
§	85	Нарахування допомоги з тимчасової втрати працездатності	217
§	86	Єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування	222
§	87	Основні правила сплати ЄВС	225
§	88	Порядок розрахунку утримань із заробітної плати	226
§	89	Податок на доходи фізичних осіб	228
§	90	Нарахування та відрахування з зарплат	235
§	91	Розрахунково-платіжна відомість	239
§	92	Облік заробітної плати в системі рахунків	240
		Завдання для самоконтролю	241
		Тема X Облік господарських процесів.	
§	93	Основні засоби підприємства, їх класифікація	244
§	94	Оцінка основних засобів і завдання обліку	246
§	95	Облік зносу необоротних активів (рах. № 13)	249
§	96	Амортизація основних засобів	249
§	97	Норми амортизаційних відрахувань	251
§	98	Вибуття основних засобів	258
§	99	Завдання бухгалтерського фінансового обліку основних засобів	263
§	100	Облік основних засобів (рах. № 10, 13)	265
§	101	Аналітичний облік основних засобів	266
§	102	Облік ремонту основних засобів	267
§	103	Інвентаризація основних засобів	268
§	104	Загальні принципи побудови обліку основних господарських процесів	272
§	105	Облік процесу постачання	274
§	106	Методи оцінки виробничих запасів	276
§	107	Облік процесу виробництва	279
§	108	Розрахунок фактичної собівартості випущеної продукції	285
§	109	Облік процесу реалізації	286
§	110	Облік фінансових результатів	290
§	111	Організація обліку виробничих запасів	295
§	112	Групування виробничих запасів	297
§	113	Документальне оформлення надходження запасів на склад і відпуску зі складу	299
§	114	Облік запасів на складі	302
§	115	Оцінка запасів	303
§	116	Синтетичний облік надходження і використання виробничих запасів	305
§	117	Облік матеріалів, палива, запасних частин	306
§	118	Облік тари	312
§	119	Облік малоцінних та швидкозношуваних предметів (МШП рах. № 22)	314
§	120	Облік надходження і реалізації малоцінних та швидкозношуваних предметів	316
§	121	Інвентаризація виробничих запасів. Облік результатів Інвентаризації	320
§	122	Міжнародна практика обліку закупівлі виробничих запасів	322
§	123	Групування витрат за статтями калькуляції	323
§	124	Групування витрат за статтями калькуляції (продовження)	326
§	125	Облік витрат виробничої собівартості продукції	329
§	126	Облік загально виробничих і адміністративних витрат	331
§	127	Облік незавершеного виробництва	333
§	128	Методи калькулювання собівартості продукції	336

§	129	Групування та облік витрат виробництва за елементами (клас 8)	338
§	130	Групування та облік витрат виробництва за елементами (клас 8 продовження)	342
§	131	Готова продукція її облік і оцінка	343
§	132	Облік готової продукції на складі	345
§	133	Позавиробничі витрати	346
§	134	Облік реалізованої готової продукції	349
§	135	Облік товарів	352
§	136	Облік товарних операцій в оптовій торгівлі	354
§	137	Облік товарних втрат у торгівлі	358
§	138	Торгова націнка	361
§	139	Узагальнення результатів діяльності торговельного підприємства	362
§	140	Облік нематеріальних активів	363
		Завдання для самоконтролю	367
		Тема XI Основи бухгалтерської звітності	
§	141	Суть та призначення звітності	370
§	142	Вимоги до звітності та її види	372
§	143	Порядок складання, затвердження і подання звітності	376
§	144	Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні	379
§	145	П(С)БО 2	383
§	146	П(С)БО 3	389
§	147	П(С)БО 4	394
§	148	П(С)БО 5	399
§	149	Облік використання прибутку та покриття збитків	401
§	150	Облік податку на прибуток	403
		Завдання для самоконтролю	404
		Додатки	407
		Термінологічний словник	418
		Список використаної та рекомендованої літератури	424

Передмова

У дитинстві майже кожен хлопчик мріє стати космонавтом, льотчиком, „мільйонером”, а дівчинка зіркою, закохатися у принца на білому коні та згодом вийти заміж за олігарха. Згодом життя вносить корективи у свідомість підростаючого покоління і осягнувши реальність хлопчики починають працювати міліціонерами, пожежниками, охоронниками, вантажниками і т.д., а дівчатка секретарями, перукарями,

офіціантками та бухгалтерами. І якщо за радянських часів дуже часто працювали на одній роботі майже до самої пенсії, то на сьогодні, в часи інфляції та безробіття, життя змінилося корінним чином, оскільки переважній більшості громадян доводиться дуже часто змінювати роботу. У зв'язку з цим, у кожного працівника виникає бажання мати професію, яка б забезпечила гарантію зайнятості та стабільне джерело доходу для сім'ї. Однією з таких професій є професія обліковця. На сьогоднішній день „обліковець” - є однією із найпоширеніших професій.

Обліковець повинен знати: нормативні, методичні та інші керівні матеріали з організації та ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності; облікову політику, систему реєстрів бухгалтерського обліку, порядок і способи реєстрації інформації, правила документообігу і технологію оброблення облікової інформації на підприємстві, план рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій; систему і форми внутрішньогосподарського (управлінського) обліку, звітності і контролю.

Даний курс лекцій допоможе учням освоїти предмет «Бухгалтерський облік». В ньому описані теоретичні та практичні основи бухгалтерського обліку, відповідно до стандартів та нормативних документів. Кожна тема містить теоретичний матеріал та завдання для самоконтролю які допоможуть закріпити знання учнів, крім того всі теми містять контрольні питання та різнорівневі завдання у формі тестів для закріплення теоретичних визначень.

Тема I Бухгалтерський облік, його сутність і основи організації.

§ 1 Поняття бухгалтерського обліку .Види обліку . Облікові вимірники.

План

- 1.Поняття господарського обліку .*
- 2.Види обліку .*
- 3.Облікові вимірники.*

1 Поняття господарського обліку

Перш ніж приступити до вивчення бухгалтерського обліку, необхідно ознайомитися в загальних рисах з господарським обліком. Це дасть змогу краще зрозуміти особливості обліку, повніше й глибше вивчити його.

Господарський облік, як свідчить сама назва, це облік господарства, облік господарської

діяльності підприємства, суспільства, що містить у собі виробництво, реалізацію і розподіл матеріальних благ, необхідних для задоволення потреб у харчах, одязі, житлі тощо.

Господарство України складається з галузей - промисловості, сільського господарства, будівництва, торгівлі, транспорту тощо. Кожна галузь складається з окремих підприємств і організацій. До них належать заводи, фабрики, шахти, КСП, фермерські господарства, торговельні підприємства тощо. Будь-яка діяльність, пов'язана з виробництвом, обміном та споживанням матеріальних і нематеріальних цінностей, наданням та використанням послуг, називається господарською діяльністю. Для здійснення господарської діяльності кожне підприємство має в своєму розпорядженні необхідні господарські засоби - будівлі, машини, матеріали, товари, грошові кошти та джерела господарських засобів. Поряд з господарськими засобами необхідною умовою господарської діяльності є праця. Затрати праці включаються разом з матеріальними затратами та іншими засобами виробництва до вартості виготовлених виробів, уречевлюються в них. Господарська діяльність складається з господарських процесів, котрі поділяються на господарські операції.

Облік існує давно. Він виник у процесі розвитку людського суспільства, котре для забезпечення своїх потреб здійснює господарську діяльність, тобто матеріальне виробництво, що вимагає управління та контролю. Задля цієї мети й було створено облік. Протягом історичного розвитку, в процесі загального зростання матеріально-технічної культури змінювалися й удосконалювалися також методи, техніка і форми обліку. Від примітивних засобів і способів до складних сучасних комп'ютерних систем - таким є шлях розвитку облікової техніки.

2 Види обліку

Єдина система обліку на підприємстві, в галузі, державі забезпечується трьома нерозривно пов'язаними видами обліку: оперативним, статистичним та бухгалтерським.

Основою бухгалтерського обліку в Україні є Закон України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" від 16 липня 1999 р., який визначає правові основи регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності. Цей Закон набрав чинності з 1 січня 2000 р., водночас з цим почалася реалізація Програми реформування бухгалтерського обліку із застосуванням міжнародних стандартів фінансової звітності, затвердженої постановою № 1706 Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 1998 р. Поширюється цей Закон на всіх без винятку юридичних осіб (підприємства, організації, банки, бюджетні установи).

Господарський облік — це облік господарської діяльності підприємства, суспільства, виробництва, реалізації та розподілу матеріальних благ, необхідних для задоволення матеріальних потреб. Складовими господарського обліку є оперативний, статистичний і бухгалтерський облік.

Оперативний облік — це спосіб спостереження і контролю за окремими операціями та процесами з метою управління ними.

Статистичний облік — це планомірне збирання й вивчення інформації про масові кількісні та якісні явища й закономірності загального розвитку за конкретних умов, місця й часу.

Бухгалтерський облік — це спосіб суцільного документального спостереження й контролю за господарською та фінансовою діяльністю підприємств і організацій й відповідного відображення отриманої інформації.

Суть бухгалтерського обліку визначають такі його властивості:

- систематичне і послідовне відображення всіх господарських операцій у міру їх здійснення;
- документальне обґрунтування господарських операцій;
- застосування різних способів обробки облікової інформації — рахунків, подвійних записів, балансу та ін.

Усі три види господарського обліку тісно пов'язані між собою і доповнюють один одного

3 Облікові вимірники

В обліку застосовують різні вимірники для відображення господарських засобів і процесів, що здійснюються на підприємстві, а також їх кількісних та якісних характеристик.

Облікові вимірники застосовують для оцінювання ефективності господарських операцій за кількісними та вартісними критеріями в бізнес-плані та державній фінансовій і статистичній звітності. Облікові вимірники поділяють на натуральні, трудові та грошові.

Натуральні вимірники застосовують для отримання інформації про господарські засоби та процеси в їх натуральному вираженні (через масу, об'єм, площу). Їх застосовують для обліку тільки однорідних об'єктів. Застосування матеріальних показників до сортів, асортиментів дає змогу одержувати дані про кількість і якість матеріальних цінностей.

Трудові вимірники використовують для визначення кількості витраченої праці в одиницях робочого часу (хвилинах, годинах, днях, місяцях, роках). За допомогою трудових вимірників можна узагальнювати й порівнювати різні величини.

Грошові вимірники застосовують для узагальненого відображення наявності та руху засобів підприємства, джерел їх формування, господарських процесів і результатів діяльності в єдиному грошовому вираженні (з метою планування та обліку процесів виробництва і обігу, визначення фінансових результатів підприємства).

Контрольні питання

- 1. Історія розвитку господарського обліку.*
- 2. Поняття господарського обліку.*
- 3. Види обліку.*
- 4. Облікові вимірники.*